

V2000-17 16.02.2000

Dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 - Tostrup Trading Ltd. AS

Sammendrag:

Diamantstudio-kjeden gis dispensasjon slik at Tostrup Trading Ltd. AS kan fastsette bindende maksimale utsalgspriser i forbindelse med sentrale markedsføringsaktiviteter to ganger i året. H.Gams - Haugsøen AS, H.G. Haugsøen AS Lagunen, AS Theodor Olsen Eftf, Oasen AS Th. Olsen Eftf, og Arken AS Th. Olsen Eftf. gis dispensasjon slik at disse kan samarbeide om bindende maksimale utsalgspriser ved lokale markedsføringsaktiviteter. E. Christophersen AS i Sandnes, E. Christophersen i Bryne, Norgull AS i Sandnes, Gullkilden - L. Andersen AS i Stavanger, Lauritz Andersen i Stavanger og Kvadrat i Sandnes gis dispensasjon slik at disse kan samarbeide om bindende maksimale utsalgspriser ved lokale markedsføringsaktiviteter. Denne dispensasjonen erstatter tidligere gitt dispensasjon til E. Christophersen AS i Sandnes, E. Christophersen i Bryne, Norgull AS i Sandnes, Gullkilden - L. Andersen AS i Stavanger og Lauritz Andersen i Stavanger. Dispensasjonen gis varighet til 15. mars 2005.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 16. september 1999 hvor De på vegne av Tostrup Trading Ltd. AS søker om dispensasjon fra konkurranselovens § 3-1 for samarbeid om prissetting ved felles markedsføringstiltak. For øvrig vises det til senere telefonsamtaler.

Bakgrunn

Tostrup Trading Ltd. AS (heretter Tostrup) er et selskap eid av 14 frittstående gullsmedforretninger som markedsfører seg under logoen Diamantstudio. Gullsmedfirmaene er lokalisert rundt om i hele Norge. På enkelte steder slik som i Bergen, Trondheim, Hamar og i Stavangerområdet er kjeden etablert med flere gullsmedfirmaer. Tostrup Trading foretar en del fellesinnkjøp for forretningene, herunder import, forhandler frem rammeavtaleleveranser og bistår med markedsføringsaktiviteter på vegne av sine eiere.

To ganger i året gir Tostrup ut en felles "varekatalog" (flyveblad) hvor selskapet fastsetter utsalgsprisene for enkelte varer under kampanjene. I telefonsamtale av 17. januar 2000 med representant for Tostrup, svarer vedkommende på forespørsel at disse prisene som utgangspunkt er å betegne som veiledende. Prissettingen blir imidlertid alltid fulgt og disse oppgis heller ikke eksplisitt i katalogen å være veiledende. Det synes derfor mest naturlig å legge til grunn at prissettingen er å anse som bindende for forhandlerne.

For øvrig bistår Tostrup gullsmedforhandlerne med lokale markedsføringsaktiviteter der dette er ønskelig. Det opplyses at Tostrup ikke foretar noen prissetting i disse tilfellene, men overlater dette til den eller de enkelte forhandlere. I de områder hvor kjeden er representert med flere gullsmedforretninger vil disse i en viss utstrekning samarbeide om lokale markedsføringskampanjer hvor de i fellesskap fastsetter bindende utsalgspriser.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven § 3-1

Konkurranseloven § 3-1 første ledd setter forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt. Det fremgår av andre ledd at tilsvarende gjelder for en leverandør av varer som fastsetter eller søker å påvirke avtakerenes prissetting.

Tostrup vil i forbindelse med sine sentrale markedsføringskampanjer fastsette bindende videresalgspriser for gullsmedforretningene i Diamantstudio-kjeden. Det forhold at prisene er bindende for forhandlerne, innebærer at det foreligger en avtalerettslig fastsettelse av pris mellom Tostrup og forhandlerne. Det vil således foreligge en avtale eller samordnet praksis om pris mellom "to eller flere ervervsdrivende" i strid med § 3-1 første ledd.

Tostrup foretar en del import av varer på vegne av sine forhandlere. Disse leveres via Tostrup til forhandlerne og vil i enkelte tilfeller være gjenstand for prisfastsetting fra sentralledet. Spørsmålet er om Tostrup også handler i strid med § 3-1 andre ledd ved en slik prisfastsetting. Mer konkret er spørsmålet om Tostrup kan anses som en enkelt leverandør av varer slik dette er ment i andre ledd eller om Tostrup i realiteten må anses som et samarbeid mellom kjedemedlemmene.

Ut i fra tilsynets gjeldende praksis Konkurransetilsynets vedtak av 01.08.96 i sak nr. 95/947. Se også Konkurranseloven med kommentarer s. 151, 152, 220. er det særlig to spørsmål som vil være sentrale i vurderingen av hvorvidt den aktuelle aktør er å anse som selvstendig eller må ses på som et samarbeid mellom to eller flere: For det første er det lagt vekt på om sentralledet er heleid av medlemmene og hvorvidt det kun leverer produkter til kjedens medlemmer. Et samarbeid mellom kjedemedlemmer som eier sentralledet 100 pst. vil etter Konkurransetilsynets oppfatning normalt ha karakter av et horisontalt samarbeid. For det andre er det videre lagt vekt på i hvilken grad samarbeidet fører til en markedsmessig koordinering av medlemmenes (her gullsmedbutikkene) aktiviteter.

Her er sentralledet, dvs. Tostrup Trading Ltd AS, konstruert som et aksjeselskap hvor samtlige aksjer eies av kjedemedlemmene. Videre foretar sentralledet selv en del innkjøp av varer som de i neste omgang selger utelukkende til medlemmer i kjeden. De ulike gullsmedbutikkene er også alle aktive på samme ledd i distribusjonskjeden, hvilket gjør en markedsmessig koordinering av aktivitetene sannsynlig.

Alt i alt taler eierskapet og aktivitetene i Tostrup for at sentralledet ikke er en selvstendig aktør som kan opptre uavhengig av flertallet av sine kjedemedlemmer. Uansett hvor selvstendig sentralledet kan opptre i sin daglige drift, vil den avgjørende innflytelse alltid ligge hos eierne. Sentralledets handlinger vil derfor i seg selv være uttrykk for et horisontalt samarbeid mellom kjedemedlemmene. Dette medfører at Tostrup ikke kan anses som en enkelt leverandør av varer. Forholdet vil dermed ikke rammes av konkurranseloven § 3-1 andre ledd.

I de områder hvor Diamantstudio-kjeden er representert med flere forhandlere er det behov for å kunne ha lokale markedsføringskampanjer hvor forhandlerne samarbeider om utsalgspriser. Etter det konkurransetilsynet kjenner til har de to forretningene i Trondheim, Ole Aas AS og City Syd, samme

eier. Lokalt prissamarbeid mellom disse to vil omfattes av unntaket i konkurranseloven § 3-6 første punktum og således ikke behøve dispensasjon fra konkurranseloven for sitt prissamarbeid. Forretningene Gullet og K. O. Liberg AS på Hamar blir også opplyst å ha samme eier. Disse to forretningene vil derfor, med tilsvarende begrunnelse som for Diamantstudio medlemmene i Trondheim, heller ikke behøve dispensasjon fra konkurranseloven for sitt prissamarbeid.

I Stavangerområdet er Diamantstudio-kjeden representert med seks gullsmedforretninger, fordelt på to eiere. Forretningene Lauritz Andersen, Gullkilden - Lauritz Andersen AS og Kvadrat er kontrollert av samme eier, likeledes har forretningene E Christophersen AS - Bryne, E Christophersen AS - Sandnes og Norgull AS felles eier. I tråd med det ovenfor anførte vil et prissamarbeid mellom aktørene innenfor de to grupperingene ikke være i strid med konkurranseloven § 3-1 første ledd. Et prissamarbeid mellom de to grupperingene vil imidlertid rammes av første ledd. Fem av disse forretninger fikk i sak nr. 96/606 av 24. juni 1996 dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd for samarbeid om felles utsalgspris i lokale annonsekampanjer. Denne dispensasjonen har en varighet frem til 1. juli 2001. Siden den gang har E. Christophersen AS kjøpt opp forretningen Norgull AS i Sandnes. Den gjeldende dispensasjonen bør ses i sammenheng og koordineres med eventuelle øvrige dispensasjoner som blir gitt til kjeden. Den nye forretning i Sandnes bør i denne sammenheng vurderes i forhold til dispensasjonsbestemmelsen i § 3-9.

I Bergensområdet er Diamantstudio-kjeden representert med fem gullsmedforretninger hvorav henholdsvis tre og to forretninger er kontrollert av to ulike eiere. Dette er AS Theodor Olsen Eftf., Oasen AS Th. Olsen Eftf., Arken AS Th. Olsen Eftf., H.G. Haugsøen AS Lagunen og H.Gams - Haugsøen AS. I samsvar med det ovenfor anførte vil et prissamarbeid mellom de forretninger som har samme eier ikke være i strid med § 3-1 første ledd. Imidlertid vil et lokalt prissamarbeid mellom forretningene med ulike eiere være i strid med § 3-1 første ledd, og de vil således behøve dispensasjon for dette.

Dispensasjon etter konkurranseloven § 3-9

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd gi dispensasjon fra forbudene i konkurranseloven §§ 3-1 til 3-4 hvis ett av følgende kriterier er oppfylt:

- a) Konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurranse-reguleringen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

Det relevante marked

Til grunn for Konkurransetilsynets vedtak ligger en vurdering av det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked. Produktmarkedet avgrenses med utgangspunkt i etterspørernes substitusjonsmuligheter, som igjen bestemmes av i hvilken grad etterspørerne kan substituere seg over til andre produkter. Innenfor Diamantstudios medlemmers varespekter finnes en rekke produkter, bl.a. smykker, bestikk og pyntegjenstander. Disse produktene kan ha helt forskjellige funksjoner og vil ikke nødvendigvis være nære substitutter for forbrukeren. Materialet produktene er laget av varierer mellom gull, sølv, kobber, glass og tinn. Dette kan også være avgjørende for om forbrukeren anser produktene

som substitutter eller ikke. Diamantstudios medlemmer selger med andre ord produkter i en rekke produktmarkeder.

Det er imidlertid vanlig at gullsmedforretninger tilbyr et produktspekter som spenner over flere produktmarkeder. Dette tilsier at det kan være hensiktsmessig å vurdere dispensasjonssøknaden for alle produktene Diamantstudio omsetter, samlet. I enkelte av produktmarkedene, spesielt for pyntegjenstander, vil gullsmedforretningene imidlertid møte konkurranse fra andre forretninger enn gullsmedforretninger, for eksempel butikker med gaveartikler. Dette siste vil normalt trekke i retning av en mer separat behandling av hvert enkelt marked. Uten å foreta en endelig avgrensning av det relevante produktmarkedet, vil tilsynet likevel vurdere søknaden samlet for smykker, bestikk og pyntegjenstander i forskjellig kvalitet og materialer.

Diamantstudio-kjeden har forretninger over store deler av Norge. Det relevante geografiske markedet vil være avhengig av hvor langt forbrukeren er villig til å reise for å handle produkter omsatt gjennom gullsmedforretninger. Dette avhenger av hvilke produkter forbrukeren skal ha, hvor mange alternativer forbrukeren ønsker å vurdere før avgjørelsen tas og hvilken preferanse for bruk av tid forbrukeren har i tilknytning til kjøpsituasjonen. I enkelte lokale områder, som for eksempel i Stavangerområdet, har Diamantstudioforretningene en forholdsvis høy markedsandel. I andre lokale områder kan markedsandelen være ubetydelig. På landsbasis har Diamantstudio, etter Konkurransetilsynets beregninger, en markedsandel på i overkant av 5 pst. Det finnes tre andre sammenslutninger av gullsmedforretninger som alle har en større markedsandel enn Diamantstudio-kjeden. I overkant av 30 pst. av markedet er forretninger som er frittstående aktører som opererer i lokale og regionale områder. Diamantstudio forretningene er ikke enerådende på noen av de lokale markedene. For å kunne foreta en vurdering av alle omsøkte forhold finner Konkurransetilsynet det nødvendig å foreta en lokal avgrensning av det relevante marked for to av de markedene hvor Diamantstudio-kjeden er representert.

Bergen med omliggende kommuner i nord, øst og sørøst avgrenses som et marked. Kommunene Stavanger, Sandnes, Sola Gjesdal, Bryne og Klepp defineres som et marked.

Konkurransetilsynets vurdering

Landsomfattende samarbeid

Diamantstudio er en den minste av flere landsdekkende kjeder etablert på markedet for gullsmeder og juvelerer på markedet i Norge. Kjeden ønsker å samarbeide om halvårlige utgivelser av flyveblad som presenterer et mindre utvalg produkter, der produktenes priser er oppgitt. Tostrup fungerer som kjedens sentralledd. Gjennom koordinering av felles markedsføringstiltak og en felles innkjøpsordning ivaretar Tostrup funksjoner som medfører en realisering av visse stordriftsfordeler. Samarbeidet om felles markedsføringstiltak begrenses til to avgrensede tidsperioder per år og omfatter da kun et fåtall produkter. Konkurransetilsynet forutsetter at den enkelte medlem av Diamantstudio-kjeden står fritt til å ta lavere priser enn de som oppgis i disse markedsføringstiltakene. På denne bakgrunn vurderes samarbeidet til bare i begrenset grad å ha en normerende virkning på medlemmenes samlede prisfastsettelse.

På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at det landsomfattende samarbeidet i Diamantstudio-kjeden der sentralleddet foretar felles markedsføring med angivelse av priser for

medlemmene i kjeden vil ha liten betydning for konkurransen i det relevante markedet.

Bergensområdet

I Bergensområdet er Diamantstudio-kjeden representert med fem gullsmedforretninger hvorav henholdsvis tre og to forretninger er kontrollert av to ulike eiere. Disse forretningene ønsker å samarbeide om prisfastsetting ved gjennomføring av felles markedsføringstiltak i lokalpressen, rettet mot det lokale markedet. Samarbeidet vil være begrenset til et fåtall produkter i få og avgrensede tidsperioder per år. På denne bakgrunn vurderer Konkurransetilsynet samarbeidet til å ha en liten normerende effekt på de aktuelle forretningenes samlede prisfastsettelse. Dette sett i sammenheng med forretningenes betydning i det lokale relevante marked leder tilsynet til den konklusjon at et slikt samarbeid vil ha liten betydning for konkurransen der.

Stavangerområdet

Som tidligere nevnt ble i 1996 Diamantstudio-kjedens fem medlemsforretninger i Stavangerområdet, med varighet frem til 1. juli 2001, gitt dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd for samarbeid om fastsetting av priser ved begrensede annonsekampanjer. Dispensasjonen var da begrunnet med at samarbeidet vil forsterke konkurransen mot andre aktører i dette markedet i Stavangerområdet. Siden den gang har den ene aktøren, E Christophersen AS, kjøpt opp en konkurrerende forretning, nå Norgull AS, i Sandnes. Dette er en forretning med forholdsvis liten omsetning slik at markedsandelen for Diamantstudio forretningene i Stavangerområdet bare endres marginalt som

følge av oppkjøpet. Tilsynet legger derfor fortsatt til grunn at det lokale samarbeidet i Stavangerområdet vil forsterke konkurransen mot de andre aktørene i dette markedet.

Konkurransetilsynets vedtak

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn fattet følgende vedtak:

Med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a):

E. Christophersen AS i Sandnes, E. Christophersen i Bryne, Norgull AS i Sandnes, Gullkilden - L. Andersen AS i Stavanger, Lauritz Andersen i Stavanger og Kvadrat i Sandnes gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd slik at disse kan samarbeide om bindende maksimale utsalgspriser ved lokale markedsføringsaktiviteter.

Med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav c):

Diamantstudio-kjeden gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd slik at

Tostrup Trading Ltd. AS kan fastsette bindende maksimale utsalgspriser i forbindelse med sentrale markedsføringsaktiviteter to ganger i året.

H.Gams - Haugsøen AS, H.G. Haugsøen AS Lagunen, AS Theodor Olsen Eftf, Oasen AS Th. Olsen Eftf, og Arken AS Th. Olsen Eftf. gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd slik at disse kan samarbeide om bindende maksimale utsalgspriser ved lokale markedsføringsaktiviteter.

Med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 tredje ledd:

Konkurransetilsynets vedtak av 24. juni 1996 i sak nr. 96/606 oppheves.

Vedtaket trer i kraft straks og gis varighet til 15. mars 2005.

For ordens skyld gjøres det oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon utover det tidsrom som dispensasjonen er innvilget for, bes De søke om forlengelse i god tid før dispensasjonen utløper.

[til toppen](#)